

datur accommodate ad statum religiosum, eandem materiam respicit, et ultra illam non extenditur. Quod ut declaretur, advertendum est ex vi hujus jurisdictionis quædam præcipi posse, quæ communia sunt religiosis cum cæteris Christianis, sicut potest Episcopus aliqua præcepta imponere suis subditis, tam clericis quam laicis, servata proportione; item alia posse præcipi propria religiosorum, quæ laicis vel clericis secularibus non possent ab Episcopo præcipi. De prioribus clarum est sub hac jurisdictione contineri, quia suo modo pertinent ad statum religiosum, quasi præsuppositive, sicut consilia supponunt præcepta, vel perfectio justitiæ ipsam justitiam. Denique, licet religiosi sint exempti a jurisdictione Episcoporum, non tamen a jurisdictione Episcopali; sed quia debebat esse in Episcopo respectu talium personarum, committitur Prælato religionis, et ideo materia apta ad præcepta Christianorum (ut sic dicam) est etiam apta ad præcepta religiosorum. De posterioribus autem præceptis dicimus, materiam eorum accommodandam esse statui uniuscujusque religiosi, et obedientiæ ab eo promissæ: quia amplior jurisdictio nec data est ex intentione Pontificis, ut tam ex jure communi, quam ex indultis religiosorum facile constare potest, et ex Concilio Tridentino, sess. 25, de Regul., nec dari poterat, ut existimo.

13. *Nodus dissolvitur.*—Quin potius difficile videri potest quomodo dari possit Prælato religionis jurisdictio ecclesiastica, qua possit aliquid præcipere subdito suo, quod non possit Episcopus suis præcipere, cum jurisdictio videatur eadem, solumque differat in applicatione ad hanc vel illam personam. Quocirca, licet in vivoti per potestatem dominativam aliquid possit præcipere Prælatus religionis suo subdito, quod non posset Episcopus præcipere clerico, tamen, quod per potestatem jurisdictionis id possit, difficile apparet, quia jurisdictio hæc solum videtur se extendere ad materiam communem omnibus fidelibus. Tamen idem nodus dissolutus est in superioribus, quia non oportet jurisdictionem illam æqualiter vel uniformiter respicere omnes fideles, sed cum proportione pro statuum varietate, nam ex vi illius aliud potest præcipi clerico, aliud laico, aliud virgini, aliud nuptæ, et sic de aliis, quia, supposito statu, aliud est necessarium ad bonum regimen animæ unius, aliud alterius. Ita ergo est in religioso: unde, licet assumptio talis status voluntaria

fuert, tamen illa supposita, cura et sollicitudo de observantia illius ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinet, et ita est in Prælato religionis, futuraque esset in Episcopo, nisi in alium esset translata. Hic tamen discursus simul ostendit quod dicebam, materiam hujus jurisdictionis non posse extendi ultra materiam accommodatam statui assumpto religionis, et obedientiæ promissæ, quia supponit hanc tanquam conditionem necessariam.

14. *Quid pro imposito toti communitati.*—*Quid sufficiat pro statuto.*—Quarto, requiritur ut præceptum sufficienter propositum sit, quia alias non applicatur ita ut obligare possit. Hæc autem propositio debet esse accommodata præcepto. Unde, si sit præceptum privatum, oportet ut particulari personæ, cui imponitur, sufficienter intimetur, ut per se constat; non oportet autem ut superior per seipsum præcipiat, satis enim est si id faciat per internuntium fide dignum, vel per litteras subscriptas, nisi religio speciali jure postulet aliam cæremoniam in intimando præcepto servandam, nam tunc modus præscriptus adhibendus est. Ubi tamen similis lex fuerit, attente observare oportebit verba legis, ut constet an illa forma præcipiendi requiratur solum ut in foro exteriori constet de imposito præcepto, an vero etiam ad substantiam et valorem præcepti; frequentius enim existimo priorem esse sensum talium legum, et tunc ad obligationem in conscientia, satis erit ut voluntas superioris præcipientis quacumque via innotescat sufficienter; et hoc est observandum, nisi in aliquo casu aliud expresse dispositum sit per humanam legem. In quo idem cum proportione dicendum est de præceptis, quæ a Prælati feruntur pro tota communitate, non sub ratione statuti, sed præcepti tantum, nam est eadem ratio, proportione servata; in statutis autem necessaria est sollemnis promulgatio, quia hæc est de ratione legis; illa autem statuta sunt veræ leges. Modus autem promulgationis, si per proprias constitutiones religionis fuerit definitus, servandus est, et antequam constitutio sit tali modo promulgata, non obligabit in conscientia, etiamsi privatim constet esse conditam. Si autem nullum de hoc fuerit jus privatum, recurrendum erit ad consuetudinem, quia ex solo jure communi non videtur posse aliquid certum definiri; quia de legibus religiosorum nihil peculiare jus disponit, imo et in aliis legibus, civilibus vel ecclesiasticis, non est idem modus promulgationis, et diffi-

cile ad mores religiosorum applicatur, ut statim dicam. Consuetudo ergo servanda est, quia ipsa potest in hoc habere vim legis.

15. Quia vero non semper de consuetudine constat, vel nulla certa est, dubitari potest an ex natura rei necessarium sit constitutionem editam promulgari in singulis monasteriis, seu domibus religionis. Nam in legibus ecclesiasticis cum proportione sumptis, hoc non est necessarium; lex enim Pontificia sufficienter promulgatur Romæ; episcopalis in cathedrali Ecclesia; regia in curia regis; et sic de aliis: nec necessarium est ut leges in singulis Ecclesiis vel oppidis promulgentur; ergo similiter in præsentem non erit necessaria promulgatio in singulis domibus. In contrarium autem est, quia Prælati religionum non habent quasi proprias sedes, vel curias in quibus hujusmodi promulgationem facere possint; et ideo necessarium videtur ut faciant illam per totam religionem, et consequenter per universas domus ejus, quia non est major ratio de uno quam de alio, et quia alias non fieret promulgatio toti religioni. Item, quia communitas religiosa magis in personis quam locis continetur, et ideo requirit promulgationem, quæ ipsi communitati personarum directe fiat; hæc autem fieri non potest nisi fiat in omnibus locis, in quibus pars illius communitatis existit.

16. *Judicium auctoris.*—Respondeo, hunc modum promulgationis esse satis accommodatum, mihi quæ optimum videri, maxime quando leges pertinent ad singulos, ut tolerantur ignorantia et excusationes; absolute autem non est necessarium. Nam imprimis, si statutum factum est in capitulo generali, sicut in illo adest tota religio ad condendam legem, ita si ibi promulgetur, tota religio ibi etiam adest ad audiendum; ergo illa promulgatio ex natura rei potest esse sufficiens in suo ordine, vel certe, juxta canonica jura, illa sollemnis editio habet vim promulgationis. Dico autem *in suo ordine*, quia illa non satis est ut statim obliget omnes religiosos ubique existentes, sed tempus sufficiens, ut notitia legis ad alia loca diffundatur, præterire necesse est; et ad curam Prælatorum pertinebit providere quomodo talis notitia divulgetur per litteras missivas, vel voce eam proponendo in locis, aut personis, prout expedire aut sufficere judicaverint, juxta materiam ipsius legis. Nam, si legis actus ad solos Prælatos pertinet, satis erit ipsi notitiam dare, et gravioribus personis, quæ proxime possunt

talia munera obire; et idem est cum proportione, si ad alios hoc vel illud ministerium agentes pertineat: si vero spectet ad omnes religiosos, major publicatio facienda est, fiet tamen facile per publicam notitiam et traditionem, etiamsi specialiter in singulis monasteriis auctoritate publica non proponatur. Atque idem dicendum cum proportione est de statutis provincialibus, ubi fuerit sufficiens auctoritas condendi illa.

17. Quinta conditio ad obligationem legis necessaria esse solet, ut ad subditos feratur; quæ sequitur ex prima, quia potestas hæc ferendi leges est respectiva, et terminatur ad subditos. Tria vero puncta in præsentem occurrunt circa hanc conditionem. Primum est de novitiis, an in numero subditorum ponendi sint, qui præceptis Prælatorum in conscientia obligari possint. De qua re multa in tomo superiori diximus, tractando de novitiis, et nihil fere addendum occurrit, quod ad hunc locum proprie pertineat. Solum est præ oculis habenda illa duplex potestas Prælati religionis, scilicet dominativa et jurisdictionis: neutra enim, quatenus est propria religiosorum, habet locum in novitiis, quia nec votum obedientiæ emiserunt, nec se subjecerunt proprie ut religiosi; et hac ratione per ordinaria præcepta vel leges proprias religiosorum non possunt in conscientia obligari. Tamen, quia pro eo tempore sunt sub pastorali cura Prælatorum religionis, poterunt ab eis obligari in his quæ per se cadunt sub jurisdictione Episcopali sine speciali respectu ad professionem religiosam, ut, verbi gratia, ad dicendam veritatem in casu occurrenti in quo legitime interrogatur, vel ad cavendam talem peccati occasionem, vel restituendum ablatum, cogendo etiam per censuram, et similia, quæ ad ordinariam jurisdictionem Episcoporum pertinent, et non possunt ab Episcopis exerceri circa novitiis exemptarum religionum. De qua re plura in sequentibus, præsertim cap. decimo septimo et vigesimo quarto.

18. *Secundum punctum de Prælato generali, an obligetur legibus capituli generalis.*—Secundum punctum est de ipso Prælato supremo religionis, an obligetur præceptis vel statutis ejus. In quo nullum est dubium de statutis latis in capitulo generali, quia, ut sæpe dixi, capitulum est supra Generalem, et ideo suis legibus æque obligat Generalem ipsum, ac cæteras singulas personas quæ sunt de capitulo. Unde fit ut non solum obligent quoad vim directivam, sed etiam quoad coactivam, quia sunt

leges superioris, et ideo in eis non habet locum illud principium, quod princeps obligatur sua lege quoad vim directivam, et non quoad coactivam. Et hinc merito in religionibus, in quibus Generales temporales sunt, solent finito tempore puniri, si constitutiones transgressi sunt, quia de se fuerunt rei facti pœnæ, quamvis pro eo tempore, pro quo erant Generales, non potuerint puniri ex defectu Superioris intra suam religionem, nam a Papa possent iuste puniri, si de huiusmodi delictis cognosceret. Imo etiam, durante generalatu, vel ubi perpetuum est, si generale capitulum congregetur, poterit de similibus transgressionibus cognoscere, et eas punire, quia, ut dixi, jurisdictione superior est. Quod si alicubi ex speciali instituto capitulum non habet hanc potestatem, illud necessario esse debet ex speciali Pontificis concessionem aut reservationem, et ideo ad illum recurrendum erit pro talium criminum emendatione.

19. *Quid si ipse Generalis solus valeat condere statutum.*—Sed quid, si Generalis habeat potestatem ferendi leges perpetuas, solus, et sine capitulo? numquid obligabitur illis in conscientia? Respondeo imprimis, nullam esse religionem (quantum assequi possum) in qua solus Generalis talem habeat potestatem; ad minus enim requiritur concursus aliquorum definitorum, seu consiliariorum, quocumque nomine vocentur, qui in lege ferenda non solum votum consultivum, sed etiam decisivum habeant. Et tunc illud tribunal in eo actu habet supremas vices totius religionis, ideoque est supra ipsum Generalem, potestque illum lege obligare, sicut de capitulo generali dicebamus. Admisso autem illo casu, videtur esse illud iudicium quod de illa questione generali, an princeps suis legibus obligetur, in quo certum censeo obligari quoad vim directivam; ut alias rationes, et longam disputationem omittam, quam in materia de Legibus, lib. 3, c. 35, tradidi, in præsentem existimo, hac conditione datam esse potestatem Generali, vel immediate a Summo Pontifice, vel mediante ipsa religione, ad leges ferendas, ut ipse eas observare teneatur, quando ratio et materia legis illis communis est, quia potestas data est illi in ædificationem, non in destructionem; esset autem magna dissipatio religiosæ disciplinæ, si Prælati non observent constitutiones generaliter ad omnes pertinentes. Unde etiam existimo, per huiusmodi transgressionem fieri reos pœnæ, quamvis nec eam in seipsos exequi cogantur; neque, si ipso jure imposita sit,

illam ipso facto incurrant; quia si sit censura aliqua, non possunt illam in seipsos ferre; si vero sit alia pœna, non coguntur illam exequi per seipsos, nisi forte sit aliqua pœnitentia religiosa occulta, ad quam possint religiosi in conscientia obligari; nam tunc illa magis reductitur ad vim directivam; poterunt autem propter talia delicta puniri a superiore, si intra religionem illum aliquando habere potuerint, vel saltem a Summo Pontifice, quia reatum pœnæ contraxerunt, etiam quoad iudicium humanum. Atque idem dicendum censeo de toto capitulo generali, si contingat delinquere contra observantiam regularem, non ut singuli, sed ut universitas, nam revera committit delictum etiam in foro humano, quamvis ex defectu superioris puniri non possit nisi a Summo Pontifice.

20. Unde etiam constat quid dicendum sit de præceptis, seu ordinationibus, quæ non sunt leges, et a Prælati per se solis, et præsertim supremis, facilius possunt imponi. Eodem enim modo dicendum censeo, si talium præceptorum materia et ratio ipsis Prælati communis sit, teneri eos in conscientia ad eorum observationem, vel ex illo generali principio, quod princeps tenetur servare suas leges, quod per identitatem rationis extendendum est ad præcepta generalia, etiamsi non constituentur sub stricta ratione legis; vel ex voluntate interpretativa totius religionis, et pacto implicito cum ipso Prælato, quia hæc conditio necessaria est ad illud munus debite exercendum, et ideo cum hoc onere dari et acceptari videtur. Atque eadem proportione de cæteris Prælati, intra suos terminos aliquid præcipientibus, iudicandum est, de Provinciali scilicet quoad statuta capituli provincialis, et quoad præcepta generalia ab ipso lata pro tota provincia, et de conventuali Prælato quoad præcepta, quæ fortasse pro suo conventu generaliter imponit, nam omnium est eadem seu proportionalis ratio. Secus vero est de superiori Prælato respectu præceptorum quæ ab inferiori lata sunt, quia nullo modo est illi subjectus, nec ex vi sui muneris tenetur se conformare præceptis illius, nec directe, nec indirecte, neque ex vi alienius pacti impliciti, ut magis ex sequenti puncto patebit.

21. Tertium punctum est de hospitibus seu peregrinis, an obligentur legibus seu præceptis ejus provinciæ vel domus, in qua ad tempus existunt. Quæ interrogatio non habet locum quoad statuta vel præcepta generaliter lata pro tota religione; nam constat illa ab

omnibus et ubique esse servanda; contingit autem in una provincia esse propria statuta, quæ non sunt in alia, et in una domo aliquid ex præcepto peculiariter observari ab omnibus ibi habitantibus; de his ergo procedit talis ratio. Ad quam primum generaliter dicimus, consulendum esse institutum religionis quoad constitutiones ejus; nam, si aliquid in eis est circa hoc declaratum, illud est observandum, quia constitutio sufficit vel ad limitanda, vel ad extendenda talia præcepta, ut obligent vel non obligent tales personas. Secundo, secluso jure speciali, illa, quæ sunt pura præcepta generalia, et non propria statuta, non obligant religiosos advenas. Probatum a simili ex c. *A nobis*, 1, de Sentent. excommuni., ubi declaratur sententiam latam vel per generale præceptum Prælati, tantum obligare subditos. Unde omnes colligunt, non comprehendere peregrinos qui intra diocesim versantur; ergo idem dicendum est in præsentem, servata proportione. Ratio autem a priori est, quia præceptum directe fertur ad personas, et ideo non potest obligare nisi subditos; peregrini autem simpliciter non sunt subditi, sed solum quoad ea quæ pertinent ad universale regimen religionis. Dices, inde posse sequi scandalum, si cæteri videant religiosum non servare commune præceptum. Respondeo hanc circumstantiam esse accidentariam, quæ si aliter vitari non possit, tunc oriatur obligatio non ex tali præcepto, de quo agimus, sed ex lege charitatis. Deinde scandalum illud facile auferri posset, nam fundatur in ignorantia, vel facti, quia non cognoscitur talis religiosus ut hospes, vel quia putatur hospes teneri eisdem præceptis; utraque autem ignorantia potest facile tolli, et in hoc videntur Doctores convenire.

22. De statutis autem quæ vere sunt leges perpetuæ, idem esset dicendum, juxta opinionem quæ tenet, non subditos, peregrinantes in aliena diocesi, non teneri ad servanda propria illius statuta, nisi ratione scandali. Quod nonnulli moderni ex illo principio docent in præsentem quæstione; sed revera illud principium minus probabile est, et contrarium est magis consentaneum juri communi et rationi, ut in materia de Legibus probavi, lib. 3, c. 33, et lib. 2 de Dieb. festis, c. 14. Alia ratione possent religiosi excusari ab hac obligatione, quia nimirum statuta particularia ideo solent obligare peregrinos, quia directe respiciunt territorium aliquod, intra quod aliquis habet jurisdictionem, ut præ-

cipiat vel prohibeat aliquid fieri inter terminos illius diocesis, a quocumque ibi assistente; statuta autem religiosorum non habent huiusmodi vim seu rationem; quia non accommodantur territorio, sed personis. Ut enim notavit Innocentius, in c. *Dilecta*, de Excess. prælator., in principio, duplex est communitas, alia realis, quæ constat ex territorio; alia personalis, quæ solum constat ex personis, ut est academia, verbi gratia, et collegium, de quibus sermo est in l. ult., C. de Jurisd. omn. jud. Religiosa ergo communitas in hoc secundo ordine continetur, et ideo leges ejus non respiciunt territorium, sed personas; ergo non possunt hospites comprehendere, nam præcepta ideo dicebamus non obligare hospites, quia non respiciunt directe territorium, sed personas.

23. Nihilominus contrarium ut probabilius et securius sentiendum et asserendum est, ut generaliter sentiunt glossa, Innocentius, et Panormitanus, in d. c. *A nobis*, et sumitur ex c. *Quæ contra mores*, 8 d., ibi: *Ut pactum inter se civitatis aut gentis, consuetudine, vel lege firmatum, nulla civis aut peregrini libidine violetur*, ubi expendo illud verbum, *civitatis aut gentis*, quæ hominum communitatem eodem more viventem comprehendunt; pondero etiam illa verba, *lege aut consuetudine*, et ex illis conficio novum argumentum; nam religiosus, qui in aliqua provincia versatur, tenetur receptam consuetudinem illius provinciæ servare; ergo a fortiori statuta. Antecedens patet, quia clericus tenetur se conformare consuetudini Ecclesiæ, in qua versatur; ergo et religiosus, servata proportione; nam, si rationem naturalem inspiciamus, eadem est in utroque; si jus positivum, nullum est, quod in religionibus quoad hanc partem aliquam exceptionem faciat. Præterea, quamvis religiosa communitas præcipue consistat in personis, tamen, quatenus habent certas provincias, quæ certis terrarum terminis, aut certo domorum numero distinguuntur, habent suum modum territorii, pro quo possunt statuta fieri; ergo eodem modo obligabunt hospites, sicut solent statuta Episcopalia obligare peregrinos.

24. Potest autem aliquis interrogare an hoc locum habeat etiam in superioribus Prælati, quando in aliquibus locis versantur, ut, verbi gratia, Generalis cum est in aliqua provincia, an teneatur se accommodare propriis statutis et consuetudinibus illius provinciæ; et idem est de Provinciali respectu ali-